

КУЛТУРА, МЕДИИ, КУЛТУРЕН ТУРИЗЪМ

V

**СБОРНИК СЪС СТУДЕНТСКИ И
ДОКТОРАНТСКИ ИЗСЛЕДВАНИЯ**

Том 2

Авторите сами носят отговорност за съдържанието на материалите, които са представили за публикуване в този сборник.

© КУЛТУРА, МЕДИИ, КУЛТУРЕН ТУРИЗЪМ – V. Том 2

© доц. д-р Лъчезар Антонов, гл. ас. д-р Силвия Петрова – съставители

© - автор на корицата

Рецензенти: доц. д-р Веселка Тончева, доц. д-р Антон Генов

ISBN

На корицата: Жорж Брак – „Цигулка и палитра“ (1909)

УНИВЕРСИТЕТСКО ИЗДАТЕЛСТВО „НЕОФИТ РИЛСКИ“
БЛАГОЕВГРАД 2025

СЪДЪРЖАНИЕ

Култура и устойчиво развитие <i>Иво Пешунов</i>	5
Съвременният профил на Радио Благоевград. Анализ на програмната структура в периода 2022-2025 година <i>София Златанова</i>	15
Новинарският репортаж срещу документалния филм в контекста на съвременните медии и комуникации <i>Стоян Реджов</i>	31
Съвременни предизвикателства към независими творци и артисти в сферата на социално ангажирано изкуство <i>Десислава Илиева</i>	38
Combinations of Forms and means: Exploring Laurie Anderson's Immersive Art in <i>The Weather</i> <i>Nanqi Xu</i>	48
The Impact of Cultural Background and Internationalization on the Visual Image Design of Chinese Brands (A Brief Presentation of the Issue) <i>Tong Qiang</i>	60
Differences in Aesthetic Idea and Artistic Expression between Chinese and Western Painting <i>Jin Zhang</i>	69
The contribution of Aaron Avshalumov and Alexander Cherepnin to the Development of Chinese Opera at the Beginning of the Twentieth Century <i>Qian Yixing</i>	78
За националното в китайската музика – операта „Момичето с белите коси“ <i>Уанг Кайху</i>	84
Джон Кориляно – характеристики на капризи „Червената цигулка“ за соло цигулка (тема с вариации) <i>Евгени Николов</i>	92

„Сънувани образи“ – YouTube пътепис от един културен турист пианист <i>Марио Ангелов</i>	102
Българската музикална следа в Германия между двете световни войни <i>Надежда Йоцова</i>	114
Метроритмични особености на хумористичните песни в Средна Западна България <i>Мария Филатова</i>	122
Присъствието на стари училищни и възрожденски песни в съвременните учебници по музика <i>Таня Камбурова</i>	129
Българската природа в драматургичната конструкция на „Авантюрата Хамлет“ <i>Албена Пунева</i>	133
Актьорът преди да бъде актьор <i>Мартин Динев</i>	139
Инструменти и дълбочина на творчеството на съвременния артист в киното и театъра <i>Николай Бързаков</i>	148
Черно-бяло. Технически невъзможното създава шедьоври <i>Атанас Бончев</i>	155
Окото на художника. Фотографията като инструмент на засвидетелстване и изобразяване <i>Румен Дешев</i>	169
Начало и развитие на Литографията в специалност ПОИИ към ЮЗУ „Неофит Рилски“. Предпочитани лито-техники и жанрове <i>Йордан Йорданов</i>	177
Видове и стилове на танца <i>салса</i>: отличителни особености <i>Димитър Шопов</i>	187

КУЛТУРА И УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ

Иво Пешунов

*Докторант към катедра „Културология“,
Югозападен университет „Неофит Рилски“*

Резюме. Ролята на културата като фактор за социално, икономическо развитие и регенерация е широко дискутирана. Въпреки това проблемът за културата като инструмент на устойчивото развитие е сравнително нов и недостатъчно проучван. Настоящият доклад разглежда част от концепциите, които се фокусират върху връзката между културата и устойчивото развитие. =Полисемантичният характер на понятието култура определя различна визия за културата като инструмент за постигане на устойчивост и стабилност. Тя бива разглеждана в нейния ценностен и нормативен характер или разбирана в нейното тясно значение на културно-историческо наследство. Същевременно културата се разбира като условие за социална промяна без която не може да съществува устойчивост.

Ключови думи: *стабилност, устойчиво развитие, култура, култура на устойчивостта, креативност*

Въпросите за устойчивото развитие не са новост. Те са обект на широк и задълбочен изследователски интерес, както и интегрална част на политическата и законодателната практика в национален, международен и глобален мащаб. Стремeжът към устойчивост вече не е само модерна тенденция, а фактор който в значителна степен засяга стабилността на земните екосистеми и на самия живот на нашата планета. Същевременно разбирането за културата като инструмент на устойчивото развитие е сравнително ново явление, което макар отскоро се проявява и у нас. От една страна то е резултат на холистичната визия на концепцията за устойчивото развитие, от друга именно културата се припознава като търсеното неизвестно във формулата за устойчивост. Концепцията за устойчиво развитие претърпява значително развитие през 70-те и 80-те години на XX век когато оформя и своя холистичен характер, а именно осъзнаването на взаимозависимостта и взаимодействието на екологичната, икономическата и социалната системи. Едва по-късно нараства необходимостта от по-прецизно дефиниране на културното измерение в устойчивото развитие (Сазонова, 2014). Смисловата натовареност на

понятието за култура обаче определя различни виждания и тълкувания относно това какво всъщност е самата култура, как и защо тя трябва да бъде част от подхода за изграждане на устойчивост на фона на множество предизвикателства, неизбежни промени, сътресения и рискове. Целта на настоящия доклад е в това да представи различни разбирания за културата които детерминират съответно различни визии за нейната роля и функция в устойчивото развитие.

Културата е неделима част от развитието на обществото и е вплетена във всички социалните системи. В класическите социологически теории културата се тълкува като неразривно свързана с обществото, осигуряваща неговата стабилност и функции. Така културата и обществото се оказват двете страни на една и съща монета. Изследването и разбирането на обществото е в своята същност изследване на неговата култура. Културата е механизмът, който задвижва обществото, а не само отделен нормативен конструктор, който съществува изолирано от него. Развитието на обществото е неразривно свързано с неговата културата като вътрешно ценностен ориентир и като неделим аспект от социалното действие. Разбирането за културата като ресурс за устойчивото развитие може да се разглежда като част от същата теоретична конструкция на взаимосвързаност на културата и обществото.

Един от основните резултати от доклада на ООН за опазване на околната среда и за развитие, т.нар. Брутландски доклад е превръщането на устойчивото развитие в глобална политика. Документът интерпретира ролята на култура в един твърде обширен контекст, без изрично да я припознава като съществен инструмент за създаване и укрепване на устойчивостта. Независимо от това най-често цитираното определение на Брутландския доклад за устойчивото развитие което „удовлетворява нуждите на настоящето поколение без да подлага на риск способността на бъдещите поколения да удовлетворяват своите нужди“ (Доклад на ООН „Нашето общо бъдеще“: 1989) имплицитно изразява разбиране за създаването на устойчивостта като специфичен културен механизъм. Сегашното и бъдещето поколение са поставени в непосредствена зависимост и връзка.

Интересна е концепцията за културата като четвъртия стълб на устойчивостта на Джон Хоукс, чиято професионална кариера е тясно свързана с културата и културните политики на Австралия. Според Хоукс културата отразява и означава **социалното производство и предаване на**

идентичности, значения, знания, вярвания, ценности, спомени, навици и разбирания. Тя е средството и съобщението, защото съдържа всички тези ценности, както начина и резултата от тяхното социално изразяване. Културата е присъща на всички аспекти на човешката комуникация и взаимодействие. Чрез нея ние придаваме смисъл на нашия живот и среда, на нашите общи ценности и на предизвикателствата пред които се изправяме. „Тя е основна потребност – камъкът върху който цялото общество е изградено“ (Hawkes, 2001, p. 3). Културата е двигател на развитието, защото пронизва човешката дейност във всички нейни социални аспекти. Чрез нея ние изразяваме нашите ценности и потребности. *Тя включва нашите ценности и стремежи, процесите и средствата чрез които се развиваме, приемането и предаването на тези ценности и стремежи, материалните и нематериалните прояви на същите тези ценности и стремежи в реалния свят* (ibid., p. 3).

В това определение на Хоукс се съдържат и двете значения въплътени в понятието за култура, които той разграничава (К)ултурата, изписвана с главно К, като продукт на изкуството и творците и (к)ултура изписвана с малко к, като набор от ценности. Културата в нейния формален смисъл не трябва да бъде свързвана само с изкуствата чрез които успяваме да изразим нашите ценности. Изкуството, материалната култура, културните индустрии са само един от начините, чрез които обществото може да се движи в посока на целите си, докато (к)ултурата като набор от ценности легитимира тези цели. Хоукс смята, че повечето политики са построени върху разбирането за (К)ултура, но само (к)ултурата (ценностите) е устойчива сама по-себе си. Устойчивото развитие въплъщава желанието бъдещите поколения да наследят един свят, който е толкова изобилен колкото днешният – смисъл на човешкото съществуване отразено в общите човешки ценности. Как да стигнем до такъв свят е въпрос на дебат. Дебат на и за ценности, следователно културен дебат.

Икономиката, социалното равенство, в това число и социално благополучие, както и екологичната стабилност не са самодостатъчни индикатори за устойчиво развитие, защото не генерират ценности и съдържание еднакво валидни за всички членове на обществото. Устойчивото общество зависи от устойчива култура, и ако тя се дезинтегрира, ще се дезинтегрира всичко останало. Така изплува необходимостта културата да бъде основата върху която да се изгражда стабилно бъдеще и без която нито икономиката, нито социалното

равенство, нито опазването на околната среда сами по себе си биха ни дали шанс да постигнем устойчивост. „Културният капитал е лепилото, което държи обществото цяло, социалният капитал е смазката, която му позволява то да се развива гладко“ (Hawkes, 2001). Затова културата трябва да присъства във всички политики. Тя е интегрираща и балансираща. Всяка прилагана политика трябва да бъде подлагана на оценка за културно въздействие.

Културата обхваща в себе си останалите три стълба на устойчиво развитие и следователно тя трябва да бъде основния критерий за ориентация на което и да било социално действие. Бидейки смислообразуваща, самата тя не трябва и не може да се обособява в самостоятелен четвърти стълб, а само да определя перспективата от и чрез която всяко социално действие и неговото влияние да биват оценявани. Тя е основата на трите стълба на устойчивото развитие и „покривът“ който ги поддържа заедно. Тя е калейдоскоп. Точно това има в предвид Хоукс, когато определя културата като смисъл сам по-себе си, смисълът който придаваме на живота изобщо, и който прозира във всяко наше действие – от начина по който възпитаваме поколение, до начина по който почиваме и прекарваме свободното си време, начинът по който работим, по който произвеждаме блага. Тази иначе блестяща метафора на Хоукс за културата като четвъртия стълб на устойчивото развитие, твърде често бива погрешно разбрана и свързвана именно с обособяването на културата като отделен стълб, различен от останалите три стълба. Както подчертава Хоукс, това не е необходимо тъй като (к)ултурата (разбирана като набор от ценности) е тази, която обхваща, пронизва и свързва останалите три стълба.

Подобна визия за ролята на културата в устойчивото развитие откриваме и при Стуре Пакален. Неговото разбиране за културата е идентично с това на Хоукс. В неговата статия от 2010 година „Култура и устойчивост“, Пакален отбелязва, че ценностите и жизнените модели, идентичността, търсенето на икономическа печалба, постиженията ни в областта на науката, образованието, технологиите, са културно определени. Ясната дефиниция за културата е изключително важна. Без такава, ние маргинализираме нейното участие в устойчивото развитие или изобщо не я разбираме като важен инструмент. Културата определя и начина по който взаимодействаме и изграждаме диалог с останалите. Тя е едно междинно пространство в което се реализират всички действия, които

са свързани с постигането на устойчивостта. Културният аспект е базата, на която почива и се изгражда устойчивостта (Paskalen, 2010). Те не могат да се разглеждат отделно едно от друго. Устойчивостта е възможна само ако я разглеждаме като културно-трансформиращ проект на цялото общество.

Според Пакален устойчивото развитие принадлежи на сферата на нормативното и поради това много често може да загуби своята виталност превръщайки се в сбор от закостенели политики. Културата е тази, която осигурява неговата пластичност и виталност, благодарение на които то може да привлича и осигурява участието на различни социални групи, не само на експертите и специалистите, които са свързани професионално с него. Културата е пространството на диалог и осигурява базата на устойчивостта посредством преосмисляне и рефлексия върху ценностите и социалните ни норми, но и създава предпоставки за нова култура – култура на устойчивостта. Както в концепцията на Хоукс, така и в концепцията на Пакален културата е основата на която се изгражда и почива устойчивостта. Отличителната черта при Пакален е концептуализацията на културата като поле на социален и културен диалог.

Като известни представители на тази нова култура – културата на устойчивостта – могат да се посочат Джеймс Густав Спет и Херберт Жирарде. Те достигат до идея за тази нова култура на устойчивостта по различен начин. Спет е известен адвокат и еколог в САЩ, чиято работа обхваща много екологични инициативи и правни дела срещу индустриални предприятия с оглед на тяхната неекологична политика. С дейността си той успява да доведе до редица законодателни промени, както и да спре изпълнението на няколко скандални индустриални проекта. Херберт Жирарде стъпва именно на неговото разбиране за културата на устойчивостта. В сърцевината на тази нова култура лежи разбирането, че преодоляването и разрешаването на климатичните промени, на социалните неравенства, както и трансформирането на икономиката в такава която стимулира растеж достъпен за всички, е възможно чрез културна (ценностна) трансформация на цялото общество. Тази промяна следва не само да създаде по-голяма и широка обществена чувствителност към глобалните предизвикателства и рискове. Трябва да отбележим необходимостта и важността на общи и споделени ценности. Спет изтъква тяхната необходимост на фона на въпроси като представителната